

vasz László püspök). A másik titkos csoportban, amely Szent István nevét viselte, főként bírák és egyetemi tanárok tömörültek.⁵¹

A húszas évek elején szédületes gyorsasággal nőtt a titkos és nyílt hazafias és társadalmi egyesületek taglétszáma. Összesen kb. 10 000 tagukkal keresztül-kasul behálózta az egész országot, és gyakorlatilag minden nagyobb csoportérdek kifejezőivé váltak. Képviseletük a nők, az egyetemisták (Turul) és a fegyveres alakulatok tagjainak érdekeit is. Ennek a szerteágazó szervezkedésnek a tevékenységét legelőször az ún. Területvédő Liga hangolta össze, majd ennek utóda, a Társadalmi Egyesületek Szövetsége.⁵²

A hazafias egyesületeket semmiféle tényleges vagy hathatós korlátozásnak nem vetették alá, így aztán ezek igényt formáltak a hatalomra, és úgy viselkedtek, mintha egyedül ők éreznék a felelősséget a „magyarság ügyének” védelme iránt. Élen jártak a revizionizmus, az irredentizmus és legfőképpen az antiszemitizmus mótelyének elhintésében és elterjesztésében. A legvadabbak az Ébredő Magyarok voltak, ők mentek a legmesszebbre a fehérterror alkalmazásában.

Az Ébredő Magyarok, bármilyen rémtettekre vetemedtek is a zsidók vagy a szervezett munkások ellen, az egész ellenforradalmi rendszerben büntetlenséget élveztek. Példátlan hatalmukat és befolyásukat Fábián Béla, a magyar parlament alsóházának egyik zsidó képviselője tárta a közvélemény elé 1924. október 8-án. Felszólalására az adott alkalmat, hogy a szolnoki bíróság felmentett néhány „ébredő magyart”, akik bombamerényletet követtek el a csongrádi zsidó nőegylet jótékonyági bálja ellen, s a pokolgépes akció következtében többen meghaltak. Fábián közölte, hogy az előző négy évben elkövetett valamennyi gyilkosság és bűntény elmulasztása az Ébredő Magyarok Egyesületének a műve volt.⁵³ Az egyesületet ez idő tájt Eckhardt Tibor vezette,⁵⁴ aki egyidejűleg a Fajvédő Párt egyik vezetője is volt.⁵⁵

A hazafias egyesületek főként szellemi irányítójuk, Gömbös különleges szerepe miatt lehettek a szegedi gondolat köré csoportosuló reakció-sok fő erősségei.

Gömbös Gyula. Az ellenforradalom kezdetétől 1936-ban bekövetkezett haláláig Gömbös volt a magyar szélsőséges jobboldal egyik legfőbb vezére. 1886. december 26-án Murgán, egy dunántúli sváb faluban született. Apja falusi tanító volt, anyja német ajkú sváb parasztcsaládból származott. A jákfai előnevet – elárulva társadalmi ambícióit – teljesen alaptalanul vette fel és használta. Mint annyi más alsó középosztálybeli sváb, Gömbös is a katonai pályát választotta, de minden igyekezete ellenére sem vitte a századosi rangnál többre.⁵⁶ Politikai pá-